

تاریخچه شهرستان اهواز

اطلاعات کلی

نام رسمی: اهواز

کشور: ایران

استان: خوزستان

شهرستان: اهواز

بخش: مرکزی

نام‌های قدیمی: اوکسین، هرمزشهر،

ناصری

سال شهرشدن: ۱۳۰۴

مردم

جمعیت ۱۴۸۶۳۹۶

زبان‌های گفتاری: فارسی عربی

مذهب: شیعه

جغرافیای طبیعی

ارتفاع از سطح دریا: ۱۰ متر

اطلاعات شهری

پیش شماره تلفنی: ۰۶۱۱

اهواز یکی از شهرهای ایران و مرکز استان خوزستان است. این شهر دومین شهر بزرگ ایران از لحاظ وسعت پس از تهران و پنجمین شهر بزرگ ایران از نظر جمعیت می باشد.

شهر اهواز از نظر جغرافیایی در ۲۱ درجه و ۲۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است و در بخش جلگه‌ای به ارتفاع ۱۸ متر از سطح دریا واقع می باشد. مساحت شهر اهواز ۲۰۴۷۷ هکتار است که فقط ۶۹۲۳ هکتار آن در بافت شهری قرار گرفته است.

طبق آمار رسمی دولت ایران در سال ۱۳۸۵ خورشیدی جمعیت شهر اهواز بالغ بر ۱۴۸۶۳۹۶ نفر است. رودخانه کارون، بلندترین و پرآب‌ترین رود ایران، اهواز را به دو قسمت شرقی و غربی تقسیم کرده است. اهواز یکی از مهم‌ترین مراکز صنعتی ایران است و همین امر سبب شده که مهاجران بسیاری را در خود بپذیرد. شهرهای اطراف اهواز عبارت‌اند از: شهرهای تاریخی دزفول و شوشتر و شوش در سمت شمال، رامهرمز در شرق، ماهشهر، شادگان و خرمشهر در جنوب و دشت آزادگان در سمت غرب.

اهواز کنونی محور ترانزیتی بسیار مهمی است که از راه‌های زمینی و ریلی و هوایی دیگر شهرهای ایران را به بنادر مهمی مانند ماهشهر و آبادان و بندر امام خمینی و خرمشهر به عنوان مرزهای آبی و شلمچه و چزابه به عنوان مرزهای زمینی با کشور عراق متصل می‌کند که بر این اساس جاده‌های منتهی به اهواز همیشه دارای بار سنگین ترافیکی است. شهرداری اهواز در سال ۱۳۰۴ خورشیدی تأسیس شد.

تاریخ اهواز پیش از اسلام

در زمان عیلامی‌ها در حدود شهر کنونی اهواز شهری به نام اوکسین قرار داشته است. اوکسین احتمالاً تلفظ یونانی اوز یا هوز است. مراد از آن همان خوزستان است.

در زمان هخامنشیان هووج یا خوچستان یا همان هوجستان خوانده می‌شود

داریوش کبیر در کتیبه بیستون خوزستان
به همین نام هووج نام برده است. خوز به معنی
تیشکر و خوزستان به زبان ایلامی شکرستان است.
در زمان اردوان چهارم از سلسله اشکانی
اهواز مدتی پایتخت بوده است. در جنگ
اردشیر بابکان و اردوان پنجم که در
رامهرمز صورت گرفت و اردشیر بر اردوان
غلبه کرد اهواز صدمات بسیاری دید.
اردشیر بابکان موسس دودمان ساسانیان
در محل قدیمی شهر اهواز دو شهر بنا
نهاد که در یکی از آنها بازاریان سکونت
داشتند و در دیگری بزرگان و اشراف.
شهر اهواز در آن زمان هرمزشهر
(هرمزداردشیر) نام داشت. (بازمانده‌های
هرمزشهر که در زیر سطح اهواز کنونی
قرار دارد به خاطر پروژه مترو
با خطر تخریب روبروست.)

حدود محله کارون کنونی اهواز و منبع آب و بازار و مسجد جامع شهر آنجا بود لذا آن را مدینه یا شهر می‌گفتند و در قسمت شرق نهر شاهجرد بود و قسمت دیگر به نام الجزیره یا جزیره که بین شاهجرد و کارون اصلی واقع شده بود نامیده می‌شد و در واقع بخش غربی اهواز قدیم بود (حدود بخش مرکزی و کنونی شهر مثل باغ شیخ و نادری و ۳۰ متری و باغ معین و خیابان ۲۴ متری) آثار نهر شاهجرد هم اکنون در محله اهواز قدیم کنونی بین خزعلیه (خرم کوشک) و اهواز وجود دارد.

تاریخ اهواز دوران اسلامی

در وقایع اسلامی اهواز بدست ابوموسی اشعری و ابی بصره به فرمان عمر بن الخطاب در سال ۱۷ هجری قمری فتح شد. در اثر این حمله بخش اشرافی‌نشین شهر که به هرمز اردشیر موسوم بود به کلی ویران شد.

ولی بخش بازاری آن باقی ماند و این
بخش همان اوز یا هوز است که در قرن
اول هجری به نام اولیه اهواز خوانده می
شد.

در زمان آل بویه اهواز به تصرف آنان
درآمد و تحت حکومت آل بویه قرار
گرفت. در سده ۴ هجری عضدالدوله
دیلمی (فنا خسرو) اقدام به مرمت و
آبادانی اهواز کرد و شبکه‌های آبیاری
را مرمت کرد و پل معروف هنوان اهواز
را از نو ساخت. اهواز در این دوره به حدی
آباد و حاصلخیز شد که مقدسی آن را
انباره بصره گفته است محله شرقی اهواز
در این دوره بنا و با پلی جزیره‌ای که در
میان کارون به نام دجیل قرار داشت به
محله ناصری بعدی وصل شد.

یاقوت حموی و حمزه اصفهانی و مقدسی
گویند: «اهواز قدیم به وسیله نهر

شاهجرد به دو محله بزرگ تقسیم شده بود

محلّه عربی که بین رودخانه و نهر
شاهجرد واقع و جزیره خوانده می‌شد و
محلّه شرقی که در پای کوه و بازار و
مسجد جامع در آن بنا شده بودند و به
اصطلاح شهر یا مدینه خوانده می‌شد.
شهر شاهجرد در بالای سد اهواز از
کارون جدا و روی به طرف شکاره
کنونی می‌رفت. لفظ اوباره که اکنون
محلّی است در اهواز در جنوب خیابان ۳۰
متری به معنی آب باره و محل عبور آب
است که یادآور همان نهرهای شاهجرد و
غیره است.))

ابن منشاد می‌نویسد: «اهواز شهر
بزرگی است، مردمش زرتشتی و مسلمان
و انبار کالاها و فرآورده‌های خوزستان
شکر، بافته‌های پشمی، جامه‌های دیبا،
پارچه‌های کنفی و دیگر
محصولات را از همه شهرهای
ایران به اهواز می‌آورند.

و از این شهر و به وسیله کشتی از راه
خلیج فارس به هندوستان و چین و از راه
بصره و عراق و اصفهان به سایر
کشورهای جهان حمل می‌کنند.
بازرگانان و سوداگران و بیگانگان
در این شهر سود بسیار می‌برند. نام
اهواز با کالاهای شکر و پارچه، در
همه جهان مشهور و به بزرگی موصوف
بود و به همین جهت عرب‌ها این شهر را
«سوق‌الاهواز» نامیده‌اند.

تاریخ اهواز

از قرن ششم هجری قمری به بعد به علت
خراب شدن سد شادروان و همچنین
جنگ‌ها و اغتشاشات داخلی و بروز
بیماری‌های وبا و طاعون، اهواز رو به
خرابی رفت تا آن که در
سال هزار و سیصد هجری قمری
هم‌زمان با حفر کانال سوتر و
توجه اروپاییان رونق تازه‌ای
گرفت.

ناصرالدین شاه قاجار هم از این فرصت
برای گسترش کشتیرانی بر روی رود
کارون استفاده کرد و توسط والی
خوزستان در کنار اهواز قدیم
بندرگاهی به نام «بندر ناصر» احداث
کرد. در پی احداث این بندر نام اهواز
به «ناصریه» تبدیل شد ولی در دوره
پهلوی به نام قدیمی «اهواز» خوانده شد
کشتیرانی در خوزستان از طریق رود
کارون صورت می‌گرفته و به ناچار دو
بخش بوده‌است. در شاخه کارون شمالی
از شوشتر تا اهواز و در شاخه جنوبی از
اهواز تا خلیج فارس کشتیرانی می‌شده
است. این امر به این دلیل بوده‌است که
در مسیر کارون در محل کنونی اهواز
صخره‌ای بزرگ قرار داشته که عبور
کشتی از آن را ناممکن
می‌کرده است.

بنابراین کشتی‌هایی که از شوشتر
می‌آمده‌اند در محل اهواز بارها را به
کشتی دیگری در سمت دیگر صخره
منتقل می‌کرده‌اند. این کار باعث
بوجود آمدن انبارها و کاروانسراها
بسیاری در اهواز شد و یکی از دلایل
رونق تجارت در اهواز هم همین امر بوده
است. در شوشتر اسنادی به دست آمده
که حاکی از تجارت دریایی با دورترین
بنادر دنیا است و این امر جز با وجود
بندری در کنار صخره پیش گفته برای
تخلیه و بارگیری مجدد میسر نمی‌شده
است.

به نوشته کسروی اهواز نوین پس از
اعطای اجازه ناصرالدین شاه به خارجیان
برای کشتیرانی در قسمت جنوبی
کارون رونق دوباره یافت.

زیرا وجود رشته سنگی در محل کنونی
پل هفتم مانع از ادامه مسیر کشتی‌ها
به قسمت‌های بالا دست کارون می‌شد و
کشتی‌ها ناچار بودند بار خود را در این
سوی صخره تخلیه کنند و سپس به
کشتی‌هایی که در آن سوی صخره
بودند منتقل کنند. کم کم
ساختمانها و تأسیساتی در این قسمت
بوجود آمد و رونق آن هر روز بیشتر می‌شد
. قسمت شرقی شهر ابتدا شکل گرفت
و محله عامری و خیابان ۲۴ متری تقریباً
اولین قسمت‌های اهواز جدید بودند.
درگیری‌های مختلف دوران مشروطیت و
وضع اسفبار ایجاد شده در دوران قاجاریه
در شوشتر و شیوع طاعون مهلک در
آخرین سال‌های قرن ۱۳ شمسی، همچنین
برچیده شدن کشتیرانی در کارون
شمالی از یک سو و رونق
اقتصادی اهواز از سوی دیگر
باعث شد تا مرکزیت خوزستان
در آغاز حکومت پهلوی از
شوشتر به اهواز منتقل شود.

اهواز امروز شهری بزرگ و پهناور است
که در دو سوی رود پر آب کارون واقع
شده است. در قسمت غربی شهر محلات
مسکونی پر جمعیتی مانند کمپلو،
گلستان، کیانیپارس، کیان آباد و ...
قرار دارد امانیه و فلکه ساعت هسته
مرکزی قسمت غربی را تشکیل می
دهند.

قسمت شرقی شهر بیشتر بازار و مراکز
اقتصادی شهر را در خود جای داده،
خیابان‌های نادری (سلمان فارسی) و امام
(پهلوی سابق) و آزادگان (۴۲ متری)
سابق یا رضا شاه کبیر سابق) و
شریعتی (۳۰ متری سابق) مرکز قسمت
شرقی شهر هستند و همچنین محله‌های
مصروف کوروش، زیتون کارمندی،
شهرک نفت در این قسمت
از شهر واقع اند.

تیمهای فوتبال فولاد خوزستان و استقلال
اهواز از جمله تیمهای مطرح در صحنه
فوتبال معاصر هستند.

دانشگاههای اهواز

اهواز کنونی به دلیل وجود

دانشگاههای بزرگ و معتبر از لحاظ
آموزش عالی در جایگاه بسیار ممتازی در
سطح کشور می باشد. یکشنبه ۲ مهرماه
سال ۱۳۳۴ دانشگاه جندی شاپور تأسیس
شد و تا آغاز انقلاب اسلامی به همین نام
شناخته می شد. دانشکده کشاورزی اولین
دانشکده راه اندازی شده در دانشگاه
ورشته های کشاورزی، ادبیات، ریاضی
و پزشکی از اولین رشته های ارائه شده در
دانشگاه جندی شاپور می باشد. یکشنبه
۲۵ خرداد ۱۳۳۷ نخستین گروه سی و هشت
نفری فارغ التحصیلان دانشکده
کشاورزی دانشگاه جندی
شاپور طی مراسمی گواهینامه
خود را دریافت داشتند.

دانشکده‌های مهندسی، الهیات در
بدو شروع انقلاب اسلامی و مجتمع دزفول
در سال ۱۳۶۶ و مابقی دانشکده‌ها پیش
از انقلاب اسلامی شروع به فعالیت نموده
اند. با توجه به صنعتی بودن ناحیه
خوزستان فعالیت‌های تحقیقاتی دانشگاه
شهید چمران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار
است و دهها تألیف و ترجمه و صدها طرح
تحقیقاتی حاصل تلاش‌های محققین این
دانشگاه است.

هم اینک بیش از ۷۰ رشته در ۵۷ گروه
آموزشی و ۱۳ دانشکده در حال فعالیت در
این دانشگاه می‌باشند و رشته‌های
پزشکی نیز به دانشگاه مستقلی تحت
نام دانشگاه علوم پزشکی اهواز
تبدیل شدند.

هم اکنون در اکثر رشته‌ها دوره
لیسانس و فوق لیسانس و در رشته‌های
کشاورزی، علوم تربیتی، ریاضی،
دامپزشکی، شیمی دوره‌های
دکتری برگزار می‌شود. دانشگاه
شهید چمران دارای فضای آموزشی
بسیار وسیع و مناسبی می‌باشد
بطوریکه در بین دانشگاه‌ها یکی
از چهار دانشگاه بزرگ کشور و بزرگ
ترین دانشگاه در جنوب و غرب کشور
است.

۱. دانشگاه شهید چمران
۲. دانشگاه علوم پزشکی جندی
شاپور
۳. دانشگاه صنعت نفت
۴. موسسه آموزش عالی جهاد
دانشگاهی خوزستان
۵. دانشکده صنعت آب و
برق خوزستان

۶. دانشگاه آزاد اسلامی اهواز علوم و
تحقیقات

۷. دانشگاه پیام نور اهواز

۸. دانشگاه امام حسین (ع)

۹. مرکز آموزش عالی فنی شهید چمران

۱۰. آموزشکده فنی و حرفه ای سما

پل‌های اهواز

یکی از مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری

شهر اهواز پل‌های اهواز هستند. هم

اکنون ۷ پل بر روی کارون در اهواز وجود

دارد که از این میان پل سفید (پل اول) و

پل هفتم به دلیل سبک خاص مهندسی و

طراحی منحصر بفرد، چشم انداز زیبایی به

شهر داده‌اند. هفتمین پل اهواز با نام پل

ششم یا پل فولاد نیز به تازگی به بهره

برداری رسیده‌است. همچنین در حال حاضر

عملیات ساخت پل جدیدی به

روی رودخانه کارون در شهر

اهواز در حال اجراست.

این پل که بزرگترین پل کابلی ایران
خواهد بود پیچ استادیوم را به خیابان زند
در قسمت شرقی شهر متصل می‌کند و تا
حدودی از بار ترافیکی دیگر پلها می
کاهد.

محلّات شهر اهواز

آخر آسفالت | آزادشهر | آسیه آباد | امانیه |
باسکول | باغ معین | باهنر | پادادشهر |
پردیس | پنج طبقه | جاده ساحلی | چم اسخیل
| چهارصد دستگاہ | حصیرآباد | حمیدیه |
خرمکوشک | خروسیه | خسروی | خلفآباد |
درویشیه | زرگان | زویه | زیباشهر | زیتون
کارگری | زیتون کارمندی | سپیدار |
سیاحی | شلنگ آباد | صد دستگاہ |
طلانیه | عامری | فرهنگشهر | کانتکس
| کمپلو | کوت عبدالله | کوروش | کیان
آباد | کیانپارس | شهرک نفت
گاومیشآباد | لشکر (شهر سالم)
| لشکرآباد | ملّثانی | ملّآشیه
| ملی راه | منبع آب | مهدیس
| نادری | نیوسایت | هلال بریم